

Haynrix BÖLL

On yaxşı Bitenhan idi, Albertin anasının orada balaca bir restoranı vardı. Albertin anası hər şeyi, hətta çörəyi də özü bişirirdi. Bunu da ona görə edirdi ki, biş-düş clomokdən xoşu gəlirdi və onlar da orda istediklərini edirdilər. O və Brilax... Balıq tutmağa, dərəyə gəzməyə gedir, qayıq sürür, saatlarla evin arxasında futbol oynayırdılar. Göl meşənin ortasına qədər uzanırdı və çox vaxt Albertin dayısı Vill de onlarla gedirdi. Vill uşaqlıqından adına "geco tori" deyilən bir xəstəlikdən əziyyət çəkirdi. Qərbbə ad idi, nənəsi də, Qlum da bunu eşidəndə güldürdülər. Səhbət "geco tori"ndən düşəndə, Bolda da pıçıldayırdı. Tezliklə "qilin altmış yaş olacaqdı. On yaş olanda, anası onu bir səhər carpayıda tər içində üzən görmüşdü. Sonrakı günlərdə də suya batdığına görmüş, onu tez hokimə aparmışdı. Deyiləndə görə, geco tərilmək yüz faiz ciyər xəstəliyinin əlaməti idi, ancaq uşağın ciyərləri tərtəmiz çıxdı, bununla belə, hokim həkim dediyinə görə, bir az zəif, bir az da əsəbi idi və artıq qırx ildən bəri şəhər kənarındakı qəbiristanlıqda uyuyan həmin hokim əlli il bundan əvvəl demədi ki, bu uşağın bir az muğayət olmaq lazımdır.

Ömrü boyu ondan muğayət oldular. "Bir az zəif, bir az da əsəbi..." olması və üstəlik də gecələr tərilməsi... Bütün bunlar o demək idi ki, ailə onun üstündə əsməli idi. Martin və Brilax da bir müddət səhərlər duran kimi ellərini alınlarına çəkərək tərləyib-tərilmədiklərini yoxlamağa adət edirdilər, məktəbə gedərkən yolda nəcisləri bir-birinə dedilər və gördülər ki, hərdən onların da alınları yaş olur. Ən çox da Brilax gecələr tez-tez tərilməyə başladı, ancaq doğulduğu saadən birco gün də ondan muğayət olan tapılmadı. Anası onu səhərə... küçələrə, axırda da zirzəmisində sancandan qışqırdığı evə bomba düşəndə dünyaya getirdi. Onda çirkli əsgər döşəyinin üstündə uzanmışdı, başını qoyduğu yerdə hansı əsgərinə çökmələri vardı və onlardan gələn pis qoxu üroyini daha da bulandırdı. Kimsə onun başının altına işləmiş dəsinal qoyanda, əsgərlərə verilən sabunun iyı gəldi və bu "əiti" onu yüngülləşdirdi, ağıladı. Dəsimaldan gələn bu çirkli otir qoxusu onun üçün ən şirin qoxu oldu.

Sancılar başlandı ona kömək eldilər. Qusdu, ətrafdakılardan ayaqlarını batırdı və ona ən çox on dörd yaşlı soyuqanlı bir

qız uşağı kömək elədi. Spirit lampası ilə su qaynatdı, qayçını sterilizə elədi, çəğanın köbəyini kəsdi, qeyri-adi bir cəsətdə, lütfkarlıqla hər şeyi gecələr ata-anası yatan dan sonra gizləncə oxuduğu kitabdakı açıq qırmızı, bir az da sarımtıl rəngli şəkillərdəki kimi elədi. Çəğanın köbəyini anasının sterilizə edilmiş paltar qayçısı ilə kəsdi, o da qızının bu hərəkətlərini şübhə, ancaq həmin də gizli bir heyranlıqla seyr etdi. Həvə hücümü qurtarandan sonra həyocan siqnalının sosi lap uzaqlardan eşidilirdi, əla bil meşənin dərinciklərində gizlənməmiş vəhşi heyvanlar ovçuların güllə səsini eşidirdilər. Onların başına uçmuş evin dağınıqları həmin səsləri özündə başqa cür əks etdirirdi və Brilaxın ona kömək edən qızla zirzəmidə tok qalmış anası dağınıqların arasında çıxa bilməyən adamların harayını eşidirdi.

- Adın nədir? - deyə indiyə qədər görmədiyi qızı soruşdu.

- Hənriette Şedel, - qız cavab verdi və cibindən toptoxo yaşıl rəngli bir sabun çıxardı.

Frau Brilax:

- Ver onu iyloyim, - dedi və qız çəğanı adyala bükəndə, sabunı iyloyo-iyloya sevincindən ağladı.

İndi içində bir az pul, ərzaq kartoçkaları, kiminsə bayaq başının altına qoyduğu kirli dəsmaal olan çantasından başqa heç nəyi yox idi. Və bir də o rənin şəkilləri: biri əsgərlərdən əvvəl çilingör geyimində çəkilmişdi, onda cox cavan idi və güldürdü. Birində də tank qoşunlarının yefreytoru idi, yəne də güldürdü. Üçüncüdə isə tank qoşunlarının ikinci dərəcəli "Dəmir xaç" ordenli, döyüş nişanlı kiçik zabiti idi, burada da güldürdü. On axırıncısını səkkiz gün əvvəl almışdı və burada da tank qoşunlarının birinci və ikinci dərəcəli "Dəmir xaç" ordenli feldfəbeli idi və yəne də güldürdü. Uşağı olandan on gün sonra özündən də soruşmadan onu Şorqə tərəf gedən bir qatarla mindirdilər və Saksoniya kondlərinin birində iki aydan sonra xəbər tutdu ki, orı həlak olub.

On səkkiz yaşında yaraşıqlı bir tank qoşunları yefreytoru ilə evlənməmişdi və onun cəsədi indi haradasa Zaporje ilə Dnepropetrovsk arasında çürüyürdü. Artıq iyirmi bir yaşındaydı və yaraşıqlı bir feldfəbelin dul qalmış arvadı idi, on iki həftə əvvəl dünyaya gəlmiş bir körpəsi, iki dəsmaal, iki qazanı, bir az da pulu vardı və özü də gözəl idi.

Atası Haynrixin adı ilə xaç suyuna çəkilən oğlan belə bir əqdə ilə böyüyürdü ki, anaların yanında mütləq bir dayı olmalıdır. Lap balaca olanda artıq onun üçün belə bir dayı tapılmışdı, adı Erix idi və özü də xaki rəngli mündirdə gəzirdi. O həm şübhəli ümumi daya növündən, həm də bundan daha çox şübhəli növəndə -yəni nasist dayılarından idi. Bu növlərin ikisində də nosə çatırdı. Bu nu dörd yaşında dumanlı şəkildə hiss etdi, ancaq nə olduğunu başa düşə bilmədi.

Hər halda, Erix dayını unuda bilmədi. O, astma adı bir xəstəlikdən əziyyət çəkirdi: gecələr zariyir, ufuldayır və sızıldayırdı: "Havam çatmır!" Sirkəli dəsmaillərin qoxusu, dəsmaillərin otları qarışığı orı uşağın yadından çıxmırdı. Və bir də nə vaxtsa Erix dayısına məxsus olan, sonradan onlarla birlikdə köhnə votoninə qayıdan əşya: alışqan. Erix özünü Saksoniyada qaldı, ancaq alışqan onlarla gəldi və Haynrix o qoxuları unuda bilmədi.

Sonra iki qoxu ilə yaddaşına həkk olunan təzə bir dayı peyda oldu. Biri Virciniya siqaretlərinin qoxusu, biri də nəm gips iyisi. Bu dayının, necə dəyərlər, ikinci dərəcəli qoxuları da vardı: tavada əriyən marqar

rin və bir də qızardılmış kartof iyisi. Həmin dayının adı Qert idi və Saksoniyada qalan Erix adlı dayı kimi ona müəmmali şəkildə yad deyildi. Sənəti üzəkən idi və ələ bu sözün özündən yaş alebastro, yaş sement qoxusu gəlirdi və özü çıxıb gedəndən sonra da anasının dilindən düşməyən bir sözü qalmışdı: Scheisse...! Ələ bir söz ki, analar onu deyə bilirdi. O isə yox...Qərbbə idi... Qert də onun yaddaşında o qoxulardan, həmin sözdən başqa bir əşya da qoyub getdi: anasına başışladığı qol saati... On səkkiz yaş əsgər saati idi, üstündə də anlaşılmayan keyfiyyət nişanı vardı...

Onda Haynrix beş yaş yarmında idi və həm özünə, həm də anasına çörək qazandımaq üçün yaşadığı evin sakinləri üçün qara bazar dan nosə gədi b alırdı. Atasına oxşayan və qoşoşoş oğlan pulla, yaxşı yaddaşla "silahlanaraq" hər gün saat on ikiyə qalanda oraya yollanırdı və həmişə aldığıqları alırdı: çörək, tütün, siqaret, qəhvə, şirniyyat,

boşu çatanda isə yardım çoxunu evə gətirirdi. Haynrix bu imtiyazın sənəbinə heç vaxt axıra kimi anlaya bilmədi. İçinə şirin yumur xomir parçaları və ya ölkiz çuqrığı atılmasından asılı olmayaraq, termos iyı verirdi, ancaq dadına söz ola bilməzdi. Karl qazançılar olındə gətirdi. Ona qalın kətan parçadan üzük tikmiş, qulpuna isə qalın sap dolamışdılar, çünki tramvayda həmişə basabas olduğundan, Karl şorbanı çantasında gətirə bilməzdi, yoxsa tökülüb onu batırdı. Karl mehriban və mülayim adam idi, ancaq öz gəlişi ilə bozi çətinliklər də gətirdi, çünki mülayim olduğu qədər də ciddi idi, onun qara bazarla əlaqəsini tamən kəsdi, "Dövlət momuru kimi buna icazə verə bilmərəm, - dedi, - həm də ələqəmizi pozur, iqtisadiyyatımızı geri salır..." Karlın ciddiyyəti qox çətin bir ilə - 1947-ci ilə düşdü: adambaşına ayrılan paylar az olur və bozən də heç verilmirdi. Karlın şorba payları gara bazarın gündəlik qazançının ovca-

Kişisiz ev

Romandan parça

bozən də çətin tapılan mallar - marqarin, yağ və elektrk lampaları. Bazarlıq bahalı, cləco də çox olanda qoşunlarına boləclilik edirdi, çünki qara bazarçakılardan hamısını taniyirdi, kimin nə satdığını bilirdi. Alverçilərin yanında xüsusi hörməti vardı: kimso onu aldatsa və bu da bilinsəydi, həmin adamı heç vaxt aralamına qoymazdılar, görək gədi başqa yerdə alver edəydi.

Dərrəkəsi, ayıqlığı ona yalnız gündəlik çörək pulu qazandırdı, həm də qeyri-adi sifəhi hesablamə bacarağına çox kömək edirdi və bunun sayəsində də məktəbdə uzun illər çətinlik çəkmədi. Həsab dərsi üçüncü sinifdən başlayırdı, ancaq məktəbə gəlməmişdən əvvəl tərribəsi sayəsində onu gəyrimmişdi. Məsələn, qəhvənin kilosunu otuz iki mark idisə, iki yüz qramı nə qədər əlayirdi? Belə məsələlərin həlli onun gündəlik işi idi, çünki clə aylar olurdu, çörəyi əlli qramla, yüz qramla, tütünü çimdiklə, qəhvəni üçküklə alırdı və az-az, dənə-dənə aldığı üçün çox diqqətli olmalıydı ki, aldanmasın.

Qert çox tez, özü də qofıldan yoxa çıxdı. Yaddına yalnız onun qoxularını qaldı: yaş gips, Virciniya siqaretinin qoxusu, bir də soğanlı kartof qızartmasının, əriyən marqarin iyisi... Anasının dilindən düşməyən Scheisse sözü və qol saati da Qertdən miras qaldı. O, qəfil yoxa çıxandan sonra anası ağladı, halbuki Erixlə vidalaşanda ağlamamışdı. Ancaq çox çəkmədi ki, Karl adlı yeni bir dayı ortaya çıxdı. Bir az kəpəkdən sonra Karl ona ata olmaq iddiasına düşdü, halbuki bu adı dəşşəyə bilməzdi. O, dövlət idarələrinin birində məmur idi, Qert kimi köhnə əsgər köynöyi deyil, əsl pəncək geyinirdi və öz cingiltli səsi ilə "yeni bir həyat"ın başlandığında xəbər verirdi.

Haynrixin yaddaşında "Yeni həyat Karlı" kimi qaldı, çünki Karl bir sözü gündə bir neçə dəfə təkrar edirdi. Ondan gələn qoxu dövlət məmurlarına güzəştli şərtlərlə verilən şorbaların qoxusu idi: bu şorbalardan hamısı adından, yağlılığında, şiriniyindən asılı olmayaraq, termos, bolluq qoxusu verirdi. Karl hər gün köhnə əsgər qazanından şorba payının yarısını, olava almaq növ-

zini vermirdi. Haynrix anası ilə, Karl ilə bir otaqda yatırdı. Qert dayı, Erix dayı olanda da belə yatmışdılar. Karlın anası işığı söndürüb radionun qarşısında oturanda, Haynrix üzünü divara çevirərək atasının ölümündən bir az əvvəl tank qoşunları feldfəbeli mündirində çəkirdiyi şəkli baxırdı. Bütün dayıların bu evdə ağalığı ediyi dövrlərdə şəkli divardan olmuşdu. Üzünü divara çevirəndən sonra da Karlın piçilti ilə danışdığıni eşidirdi, ancaq əşşələri başa düşmürdü. Anası isə hərdən istehza ilə güldürdü. Bu gülüşə görə də bozən anasına nifrət edirdi...

Sonralar anası ilə Karl "O" adlı nöyinsə, kiminsə üstündə mübahisə etməyə başladılar. Anası clə hey deyirdi: "Onu xaric elətdirəcəm". Karl dayı da təkrar edirdi: "O"nu xaric elətdirməyəcəksən!" "O"nun nə demək olduğunu Haynrix sonralar anladı. Əvvəlcə anası xəstəxanaya düşdü, Karl başa yaman əsəbiləşdi, port oldu və ona "Burda sənin gününə yoxdur!" - deməklə kifayətləndi.

Xəstəxananın şorba qoxusu verən dəhlizləri, böyük bir zala doldurulmuş qadınlar, sifəti avazımı, "ağrıları çox olmasına" baxmayaraq gülməyən anası... Karl onun carpayısı önündə dayanmışdı:

- Aramızda hər şey bildi, sən "O"nu...

Həmin sirlə "O" ... Və Karl da anası xəstəxanadan çıxarmışdı getdi... Haynrixə beş gün qonşu qadın baxdı, clə birinci gündə də onu qara bazarə gəndirdi. Ancaq oradakı sifətlər də, qiymətlər də dəyişmişdi, daha heç kəsin vəcinə deyildi ki, onu aldadırlar ya yox... Həmişə çörək aldığı Bilkhaqer indi tərmdə idi, tütün, şirniyyat işinə baxan ağbaş "Baba"ni də öz həyətində at kəşdiyi yerdə yaxalayıb aparmışdılar. Orda hər şey dəyişmiş, bəhalaşmış, dad-tamını itirmişdi... Və anası xəstəxanadan çıxdanda çox sevinirdi, çünki qonşu qadın bütün günü arıqlamağında şikayətlənirdi, ona əfsanəvi yemək seçilirdən - şokoladdan, ətədən, pudingdən, qaymaqdan danışırdı, o da çəşbaş qalırdı, çünki bunların heç biri haqqında aydın təsvir yox idi.

Anası heç danışmır, həmişə fikrli olur-

du, ancaq əvvəlkindən mehriban idi və şəhər məmurları üçün şorba bişirilən mətbəxdə işə düzəldi. İndi hər gün üç kiloluq qazan dolu şorbalı olurdur, artıq qalanını çörəyə, tütünə dəyişdirilər və anası da hər gün onunla radionun qarşısında tək oturur, papiros çəkir, dinib-danışır, fikrə gedir, danışanda da birçə cümlə deyirdi: "Bütün kişilər qorxaqdır!"

Qonşu qadın - gündə ən azı on dəfə əvvəllər yüz kilo olduğunu təkrar edən o arıq, qarınqulu, deyingən zavallı məxluq öldü. "Bir mənə bax! - deyirdi, - yaxşı-yaxşı bax! Yüz kilodan çox idim... Düz iki yüz otuz dörd girvənkə² eləyirdi... Bax, indi yüz iyirmi dörd girvənkə qalmışam..." Bəs yüz kilo neçə girvənkə eləyir?! Girvənkə deyəndə, kartof, un, daş kömür kisələri yadına düşürdü. Balaca əl arabaları iki yüz girvənkə kömür tuturdu. Tez-tez onu götürüb kömür daşıyan vaqonlardan oğurluğa gedirdi: soyuq gecələr, polis gələndə işıqfor dirəyinə dırmaşib keşik çəkənin fit səsləri... İki yüz girvənkə yükləyəndə çox ağır olurdu, deməli, qonşu qadın ondan da ağır imiş...

O artıq ölmüşdü. Qəbrinin üstünə astra çiçəkləri düzülürdü, Dies irea, dies illa³ oxunurdu və qohumları mebelləri aparanda, bir şəkil düşüb pilləkəndə qalmışdı. İri, qəhvəyi rəngə çalan şəkil idi: qonşu qadın üstünə "Elizabet villası" yazılmış bir evin qarşısında dayanmışdı. Arxa planda üzüm bağı görünürdü, ortada məsaməli daşlardan tikilmiş mağara, onun qarşısında isə kök sarışın qonşu qadın... Yuxarıdakı pəncərədə bir kişi qəlyan çəkir, ön hissədə isə "Elizabet villası" yazılmışdı. Qadının adı, əlbəttə, Elizabet idi...

Boşalmış otağa tramvay konduktoru libasında bir kişi köçdü. Qırmızı sızılı mavi furajkası və bir də Haynrixin "yəhər - yüyən" adlandırdığı ləvazimatları vardı: pul çantası, biletləri qoymaq üçün taxta sandıqça, alüminium qabda süngər, biletdəşən, çoxlu qayıq-kəmərlər. Qırmızı, tərtemiz sifəti xoşagəlməndeyildi. Üstəlik də fitlə çaldığı mahnılar, səsi heç vaxt kəsilməyən radio və Leonun otağına yığışib gülüşən, rəqs edən, tez-tez də ucadan "Şərəfə" - deyən konduktor geyimli qadınlar...

Əvvəllər yüz kilodan artıq olan, "Elizabet villası"nın şəklini miras qoyub gedən o qadın bundan sakit idi. Leo isə səs-küylü idi. O şorbalıların əsas müştərisi idi, əvəzində siqaret verirdi və qiymətləri də özü müəyyənləşdirirdi. Şirin şorbalıların qiyməti baha idi. Bir axşam tütünü götürüb əvəzində şorba alanda, gözlənilmədən qazanı yerə qoyub dedi:

- Baxın görün indi necə rəqs edirlər. Son illərdə rəqsə getmisiniz? - Leo dəli kimi oynamağa başladı: ayaqlarını yuxarı qaldırıb, qollarını yellətdi, qərribə səslər çıxartdı. Anası gülüb dedi:

- Xeyr, çoxdandır rəqs etmirəm.

- Lazımdır, lazımdır, gəlin, - deyərək Leo hansı melodiyanısa zümzümə etməyə başladı, anasının olından tutub stuldan qaldırdı, onunla rəqs etdi. Anasının sifəti o dəqiqə dəyişdi, qəflətən gülümsədi, özü də çox mehribanlıqla gülümsədi, cavanlaşdı.

- Ah, əvvəllər... - dedi, - əvvəllər rəqsə tez-tez gedirdim.

- Onda monimlə gedək, rəqs klubunun üzvüyəm. Siz çox gözəl rəqs edirsiniz.

Anası doğrudan da rəqs klubuna getdi, Leo da dönüb "Leo dayı" oldu və yenə də "O"ndan söhbət etməyə başladı. Haynrix diqqətlə qulaq asdı və tezliklə başa düşdü ki, indi rollar dəyişib, yəni anası əvvəllər Karlın dediyini təkrar edir: "Mən onu saxlayacam!" Leo da anasının dediyini təkrar eləyir: "Sən "O"nu xaric elətdir gətsin!"

Homini vaxt Haynrix ikinci sinfə gətirdi və çoxdan bildirdi ki, "O" nə deməkdir. Çünki Martindən öyrənmişdi ki, - ona da Albert dayı başa salmışdı - qadınlarla kişilərin birləşməsindən uşaqlar əmələ gəlir və məlum məsələ idi ki, "O" uşaq deməkdir, sadəcə olaraq, "O"nun yerinə "uşaq" sözünü qoymaq lazımdır, yəni anası deyirdi: "Mən uşağı saxlayacam!" Leo da belə deyirdi: "Sən uşağı xaric elətdirəcəksən!" Karl dayı ilə də söhbət belə olmuşdu: anası "Mən uşağı xaric elətdirəcəm", Karl dayı isə "Sən uşağı saxlayacaqsan!" - demişdi. Anası ilə Karlın "birləşdiyini" hələ o vaxtlar başa düşmüşdü, ancaq onda "birləşmək" kimi deyil, başqa cür fikirləşirdi, özü də nəso yaxşı səslənməyən bir söz idi. Deməli, uşaqları xaric elətdirmək olmurmuş... Uşaq xaric olunmuşdu və Karl da ona görə çıxıb getmişdi. Deməli, Karl pis dayı deyilmiş...

"O" - yəni uşaq dünyaya gəldi və Leo hədələməyə başladı:

- İşdən çıxsan, onu uşaq evinə verəcəm!

Ancaq anası onsuz da işdən çıxması oldu, çünki məmurlara güzəştli şərtlərlə şorba verilməsi dayandırıldı, tezliklə qara bazar da yığışdırıldı. Daha heç kəs şorbadan ötrü "ölmədi", təzə pul çıxdı, çıxan kimi də qiymətə mindi, mağazalar əvvəllər heç qara bazarda da tapılmayan mallarla dolu. Anası ağlayırdı, "O" da hələ balacaydı, adı da anasının adı kimi Vilma idi. Anası qənnadı gükanlarının birində iş tapana kimi Leonun hirs soyumadı. Albert dayı gəlib pul təklif elədi, ancaq anası götürmədi, Leo dayı onun üstünə qışqırdı, Martinin dayısı Albert də Leonun üstünə qışqırdı.

Yalnız Leo dayıya məxsus olan qoxu tualet suyunun iyisi idi. Sifəti qırmızı idi, özü də tərtemiz olduğu üçün belə qırmızı görünürdü, saçları da qətran kimi qarayırdı. Dırnaqları ilə çox oynayırdı və boynunda da həmişə sarı rəngli şərf olurdu. Özü də simic idi, uşaqlara ümumiyyətlə pul xərcləməzdi və elə buna görə də Martinin dayıları Villdən, Albertdən fərqlənirdi, çünki bunlar uşaqlara çoxlu hədiyyələr verirdi. Vill, Leo ilə müqayisədə başqa dayı növünə aid idi, Leo da Albertlə müqayisədə başqa növ dayı idi. Yavaş - yavaş dayı növləri formalaşdı: Vill əsl dayı, Leo isə Erix, Qert, Karl kimi dayılardan idi. Yəni anası ilə "birləşən" dayılar... Albert də Vill və Leo ilə müqayisədə başqa cür dayı idi, yəni az qala, baba səviyyəsinə çatmış Vill kimi əsl dayı deyildi, eyni zamanda "birləşən" dayılardan da hesab olunmurdu. Atası isə divardakı şəkil idi: onu on il bundan əvvəl gül-gülə çəkirmiş feldfel. Əvvəllər atası ona yaşlı görünürdü, ancaq indi cavanlaşmışdı, Haynrix də getdikcə ona yaxınlaşırdı. Yavaş-yavaş ondan iki dəfədən də az böyük olan atasına çatırdı. Ancaq əvvəllər atası ondan dörd dəfə, beş dəfə böyük olmuşdu. Onunla yanaşı asılmış şəkildə anasının on səkkiz yaşlı vardı və az qala, konfirmandlıq yaşına çatan yəniyyətə qıza oxşayırdı.

Vill dayı, demək olar ki, ondan altı dəfə böyük idi, ancaq Haynrixə elə gəlirdi ki, onunla müqayisədə özü daha yaşlı, təcrübəli, müdrik, həm də yorğundur və onun dostluğunu da uşaq dostluğu, tez böyüyən bacısının zərifiyyəti kimi qəbul edirdi. Balaca bacısına şübhə suda verir, sıyığını qızdırırdı, çünki anası günortadan sonra evdə olmurdu, Leo da ona baxmır, "Mən dayə deyiləm" - deyirdi. Sonralar həтта Vilmanı çimdirdir, güvcə oturur, bazarlığa və ya anasını işdən götürməyə gedəndə onu özü ilə aparırdı.

Martinin dayısı Albert Villdən çox fərqlənirdi. Pulun qədrini bilən adam idi. Elə adam idi ki, pulu olmasına baxmayaraq, çörəyin bahalaşmasının, marqarinin qiymətinin qalxmasının dəhşətli nəticələrinə səbəb olacağını bilirdi. Haynrix də özünə "birləşən" dayı deyil, belə dayı arzulayırdı. Həтта oynamaq, gəzməyə getmək üçün Vill dayı nə qədər yaxşı olsa da, üstünlük Albertin tərəfində idi. Vill yaxşı adam idi, ancaq onunla danışmaq olmurdu, halbuki pulu olmasına baxmayaraq Albert dayı ilə söhbət etmək olurdu.

Müxtəlif səbəblərdən oraya həvəslə gətirdi. Ən çox da Albert dayıya görə. İkinci yerdə Martin gəlirdi və pul məsələsində o da Vill dayıya oxşayırdı. Ağlı itirmiş olsa da, nənsəni də çox istəyirdi. Bir də oraya futbola, soyuducudakı şeylərə görə gedirdi. Sadəcə olaraq, Vilmanı uşaq arabasında bağa qoyur, futbol oynayır, saatlarla Leonun üzünü görməkdən canını qurtarırdı. Birçə şey pis idi: necə bədxərlik elədiklərini görürdü. Düzdür, nə istəsə verirdilər, ona qarşı çox mehriban idilər və bunu da bilirdi ki, günlərin bir günü hər şeyin korlanacağı barədə keçirdiyi o qərribə narahatlıq hissi yalnız pul məsələsinə görə deyil. Elə şeylər vardı ki, pulla bağlı deyildi. Məsələn, Leo dayı ilə Albert dayı arasındakı fərq... Eləcə də anasının çörəkçiyə dediyi sözdən sonra Martinin necə şoka düşməsi ilə özünün yalnız Leo dayı və ya konduktor qadınların işlətdikləri sözü qəflətən anasının dilindən eşidərkən, sadəcə olaraq, diksinməsi arasındakı fərq... Bildi ki, çox pis sözdür, ürəyincə olmadı, ancaq onu eşidəndə, Martin kimi dəhşətə gəlmədi. Bunlar pulla qismən bağlı olan fərqlər idi. Elə fərqlər ki, onların mənasını yalnız Albert dayı bilirdi. Albert dayı onu da yaxşı bilirdi ki, Haynrixlə həmişə belə xoş rəftar eləmək olmaz...

1. Almanca hərfi mənası nəcis deməkdir, pis söyüş kimi işlənir.

2. Bir alman girvənkəsi 500 qrama bərabərdir.

3. Latınca: o keçmiş qazab dolu günlər. Katoliklərdə ölü duasının ilk müraciəti

Alman dilindən çevirən:

Vilayət Hacıyev

